

LiV@eduskunta.fi

LAUSUNTO

14.10.2024

HVK/2024/00571-2

Lausuntopyyntö HE 167/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain 1 ja 2 §:n sekä puolustusvoimista annetun lain 11 §:n muuttamisesta. <https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+167/2024>

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi Ilmatieteen laitoksesta annetun lain ja Puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Huoltovarmuuskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja on perehtynyt Lausuntopyyntöön tai sen taustalla olevaan materiaaliin. Huoltovarmuuskeskus esittää lausuntonaan seuraavaa:

Taustaa

Avaruustoimintaa ja sen tuottamaa tietoa hyödynnetään laajasti hallinnonalojen päätöksenteossa, hallitusohjelman ja muiden yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamisessa sekä viranomaistoiminnassa. Satelliittipaikannuksella ja -aikasignaaleilla, satelliittikaukokartoituksella ja satelliittitietoliikenteellä on merkittäviä sovelluksia viranomaistoiminnassa, esim. pelastustoimessa, ympäristövalvonnassa ja turvallisuusviranomaisten toiminnassa. Myös teollisuudessa ja liike-elämässä tietoliikenne- ja energiaverkot, kaupankäynti, kuljetukset ja palvelut ovat riippuvaisia avaruustoiminnasta.

Avaruustoiminnan tuottama tieto ja palvelut ovat nyky-yhteiskunnan infrastruktuurin ja toiminnan kriittisiä osia. Perustettava kansallinen avaruustilannekeskus tuottaa ja jakaa tätä tietoa Puolustusvoimille, muille viranomaisille, yrityksille sekä yliopistoille ja tutkimuslaitoksille. Tietoa jaetaan myös väestölle.

Avaruustilannekeskuksen perustaminen edistää osaltaan Suomen kokonaisturvallisuuden tavoitteita, kuten kansallista kriisinsietokykyä, kriittisen infrastruktuurin ylläpitoa ja huoltovarmuutta sekä kyberturvallisuutta.

Avaruustilannekeskuksen toimintaan liittyy erilaisten tietojen keräämistä, käsittelyä ja jakamista. Keskus koordinoisi kansallisen avaruustilannekuvan muodostamista ja tukisi yhteistyötä ministeriöiden välillä kansallisen avaruustilannetietoisuuden kehittämisessä. Se vastaisi kansallisten anturijärjestelmien käytöstä ja hallinnoisi

avaruustilannekuvaan liittyvää informaatiota ja tietovarantoja sekä huolehtisi tiedonvaihdosta kansainvälisten kumppanien kanssa.

Huoltovarmuuden turvaaminen

Lainsäädäntötarpeiden arviointimuistio toukokuussa 2023 ei sisällä suoraan huoltovarmuuteen liittyvää kokonaisuutta. Yksi muistiossa mainituista avaruustilannekeskuksen tehtävistä ja pääteemasta on sisällöllisesti lähellä yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja toimintaedellytysten turvaamista. Avaruustilannekeskuksen tehtävä on tiedottaa uhkatilanteista yhteiskunnallisille toimijoille. Tämän reaaliaikaisesti päivittyvän tilannekuvan perusteella keskus jakaa tietoa ja tarvittaessa ennakkovaroituksia tai nopeaa reagointia vaativia hälytyksiä käyttäjäkunnalleen. Keskus muodostaman avaruustilannekuvan avulla viranomaiset ja muut yhteiskunnan kriittiset toimijat voivat varautua niihin riskeihin ja uhkiin, joita avaruustoimintaympäristö tuottaa enenevässä määrin avaruudesta riippuvaiselle yhteiskunnallemme.

Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018)128 todetaan, että Suomen huoltovarmuustoiminnan painopistettä suunnataan lähivuosina kriittisen infrastruktuurin toimintakyvyn varmistamiseen. Turvatut paikannus- ja aikajärjestelmät ovat päätöksen mukaan yksi huoltovarmuustoiminnan painopiste.

Avaruuteen liittyvät uhkat ja riskit voivat johtua esimerkiksi auringon aktiivisuudesta johtuvasta avaruussäästä, tai avaruusesineiden ja maanpäällisen infrastruktuurin vikaantumisesta. Lisäksi avaruustoimintaa ja erityisesti radiotaajuisia yhteyksiä kiertoradalle voidaan häiritä. Häiriöt voivat olla lyhytaikaisia ja paikallisia, tai pitkäaikaisia ja laajoja.

Lakimuutosten tavoite parantaa Suomen kykyä tuottaa avaruustilannekuvaa ja avaruustilannekuvapalveluita on hyvä myös huoltovarmuuden kannalta. Yhä suurempi osa huoltovarmuuden kannalta merkittävistä palveluista tuotetaan satelliittien kautta tai avulla. Lisäksi avaruuteen ja avaruussäähän liittyvät luonnollista alkuperän uhkat ja riskit voivat vaikuttaa myös huoltovarmuuden kannalta merkittäviin toimintoihin ja infrastruktuureihin.

Vastuunjako ja avaruustilannekeskuksen palveluiden käytettävyys

Huoltovarmuuskeskus näkee hyväksi, että avaruustilannekuvan tuottamisen vastuut ja tehtävät tulevat lausunnon alaisen lainsäädännön avulla selkeästi määriteltä osaksi jo toimivien viranomaisten lakisääteisiä tehtäviä.

Huoltovarmuuskeskus pitää tärkeänä, että avaruustilannekuvakeskuksen tuottama tieto ja palvelut, ennusteet ja varoitukset ovat riittävästi Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuuden kannalta kriittisten yritysten käytettävissä siten, että avaruusriskeihin voidaan varautua ja niiden vaikutuksia pienentää huoltovarmuuden säilyttämiseksi. Huoltovarmuuskeskus ylläpitää lakisääteisesti kiinteää yhteyttä elinkeinoelämän toimijoihin huoltovarmuusorganisaation poolirakenteen kautta. Huoltovarmuuskeskuksella on

mahdollisuus hyödyntää huoltovarmuusorganisaatiota avaruustilannetiedon jakelussa ja varautumisen kehittämisessä. Pelkästään viranomaisten varautuminen ei mahdollisesti riitä ja merkittävä osa yhteiskunnan resilienssistä saavutetaan osallistamalla yksityinen sektori varautumiseen. Asiaan on viitattu Hallituksen esityksen kohdassa 4.2.1 jossa korostetaan avaruustilannekeskuksen yhteiskunnan turvallisuutta ja huoltovarmuutta parantavaa vaikutusta.

Lausuntopyynnön sivulla 18 viitataan valtiolliseen vihamieliseen toimintaan. Huoltovarmuuskeskuksen näkemyksen mukaan tilannetiedon kerääminen valtiollisen vihamielisen toiminnan aiheuttamista tilanteista sekä toimijoiden varoittaminen saattavat edellyttää yhteistyötä akateemisten ja kaupallisten toimijoiden kesken sekä muiden lakiesityksessä mainitsemattomien viranomaisten kuten esimerkiksi Suojelupoliisin kanssa.

Huoltovarmuuskeskus pitää tärkeänä, että toteutettaessa avaruustilannekeskus usean viranomaisen yhteistyönä huolehditaan siitä, että keskuksen tilannekuvatieto on käytettävissä yhteiskunnan turvallisuuden ja huoltovarmuuden ylläpitämiseksi myös elinkeinoelämän osalta riippumatta siitä, että mitä kautta tieto on avaruustilannekeskukselle tullut. Luonnollisesti salassapitomääräykset tulee huomioida.

Lisätiedot Lisätietoja antaa Tapio Tourula (etunimi.sukunimi@nesa.fi, 0295 051 042).

Yksikön johtaja Jarna Hartikainen